

LAATUJÄRJESTELMÄ JA LAATUTYÖN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Laatutyön keskeisiä periaatteita

Kehittämissuunnitelmassa esitetään Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen *laatujärjestelmän* kuvaus ja laatutyön keskeiset periaatteet ja tavoitteet. Laitoksen *laatutyö* on laitoksen toiminnan strategista kokonaisvaltaista kehittämistä, työn laadukkuuden määrätietoista pohdintaa ja sen systemaattista arviointia yhdessä henkilökunnan, opiskelijoiden ja sidosryhmien kanssa.

Opettajankoulutuslaitos muodostuu kolmesta yksiköstä: aineenopettajakoulutuksen yksikkö, luokanopettajakoulutuksen yksikkö ja varhaiskasvatuksen yksikkö. Tämä suunnitelma kokoa koko laitoksella yhteisesti suoritettua laatutyön keskeisiä periaatteita ja kuvaa lyhyesti laatujärjestelmää ja laatustrategiaa, joka on perustana yksiköiden ratkaisuille. Kun yksiköillä on osaksi erilainen koulutustehtävä ja ne sijaitsevat myös fyysisesti eri paikoissa, on luontevaa, että ne tekevät laatutyötään myös omista lähtökohdistaan käsin. Kunkin yksikön laatutyötä on kuvattu tarkemmin niiden omilla verkkosivuilla, esimerkkinä varhaiskasvatuksen yksikkö, jossa on tehty laatu- ja strategiatyötä pitkäjänteisesti. Sen tuloksena yksikkö on saanut KKA:n arvioinnin perusteella *korkealaatuisen koulutuksen yksikön* statuksen vuosiksi 2007–2009.

Opettajankoulutuslaitoksen laatutyössä on tunnistettu seuraavia **yhteisiä päämääriä** ja kehittämiskohteita. Päämäärät ja kohteet käydään vuosittain lukuvuoden alussa yhteisesti läpi kussakin yksikössä opiskelijoiden kanssa.

- 1) **Ihmisen kasvua** ja sen osana uuden oppimista pidetään *itseisarvona* sekä laitoksen omassa toiminnassa että kaikissa niissä hankkeissa, joihin se ryhtyy eri toimijoiden kanssa.
- 2) Laitos haluaa korostaa **kasvatussuhteen erityisyyttä** ja eroa *asiakkuussuhteeseen* nähden. Talouselämän periaatteita ja vaatimuksia ei tule pitää oppilaitosten kasvatustoimintaa ohjaavina arvoina. Ne rakentuvat filosofiaan pohjautuvan ihmiskäsityksen ja kasvatustyön eettisen luonteen perustalle.
- 3) **Hyvän kasvatuksen** lähtökohta on *dialogi*, kummankin osapuolen integriteetin ja ihmisarvon kunnioitus ja toinen toisensa kuunteleminen. Sen kautta muodostuu ihmisten *osallisuus* yhteiseen toimintaan. Dialogisuus merkitsee kumppanuutta ja kollegiaalista toimintaa sekä keskustelevaa ja neuvottelevaa, *tutkivaa koulutus- ja oppimisprosessia*. Liikemaailman käsitteistöä suoraan lainattu asiakkuussuhde tekee mahdolliseksi näin ymmärretyn kasvatuksen. Asiakkaanahan yksilö (tai instituutio) määrittelee itse omat tarpeensa.

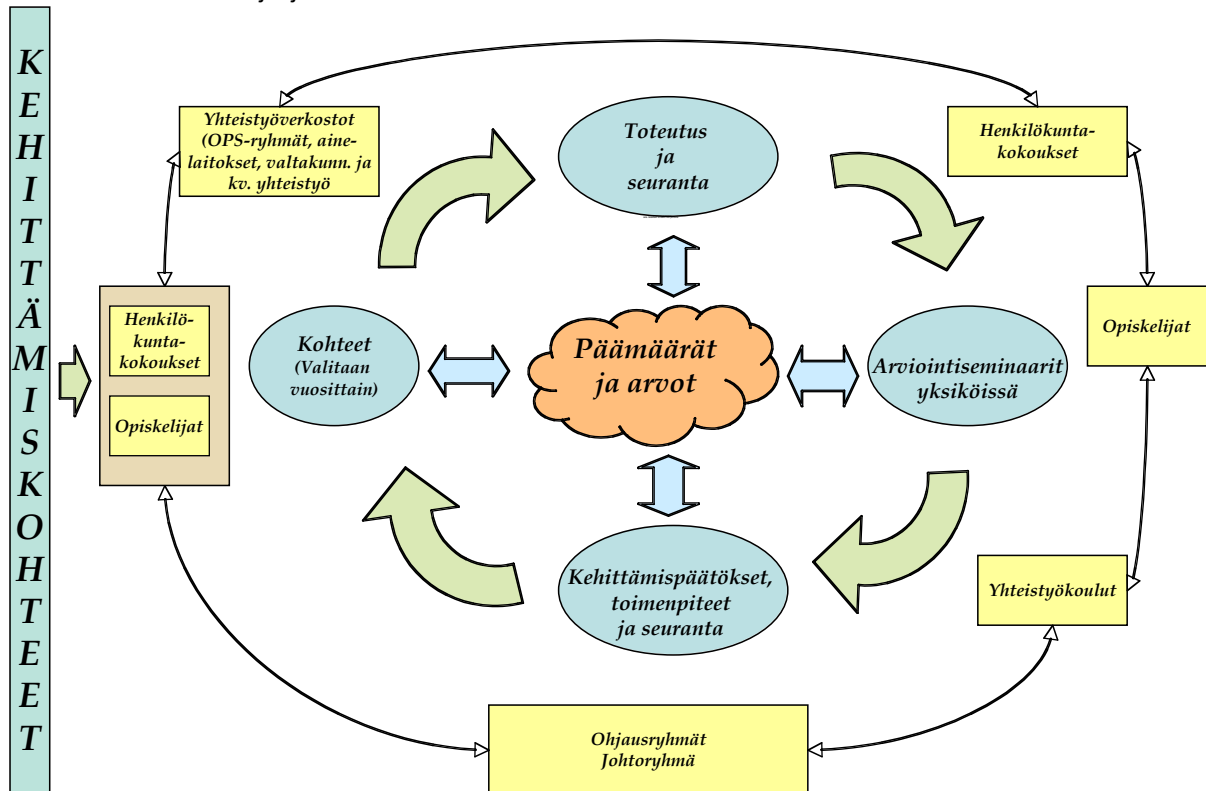
- 4) Laitoksella ja kasvatustieteiden tiedekunnalla on opettajankoulutustehtävässään kasvatustieteellisen tietämyksen alalla **asiantuntijuusasema**, joka velvoittaa perinteen vaalimiseen ja tutkimuspohjaisen kehittämiseen. Laitos korostaa *asiantuntijuuden* kehittymistä jatkuvana arvoihin pohjautuvana, *vuorovaikutteisena prosessina*, joka tähtää elinikäisen ammatillisen kasvun ja oppimisen valmiuksiin sekä omakohtaiseen ammattieettiseen sitoutumiseen.
- 5) Laitos haluaa korostaa olevansa **poliittinen yhteisö** sanan perinteisimmässä merkityksessä: vapaaseen ja järkiperäiseen *keskusteluun perustuvana yhteisönä*. Tällaisena yhteisönä laitos ei ota tavoitteitaan eikä toimintaperiaatteitaan minkään ulkopuolisen tahon antamina, vaan se haluaa *itse* osallistua toimintaansa ohjaavien periaatteiden *määrittelemiseen* ja niihin perustuvan toimintansa arviointiin.

Laatujärjestelmän toimintamalli

Jokainen opettajankoulutuslaitoksen yksikkö on tunnistanut tutkimus- ja koulutustehtävästään tärkeitä *ydinprosesseja*, joihin laatutyötä kohdennetaan vuosittain yksikössä suoritetun yhteisen arvioinnin perusteella. *Kehittämistyön kohteet* painottuvat yksiköissä eri vuosina eri kohteisiin, joista kootaan eri tavoin systemaattista palautetietoa arviointia varten kussakin yksikössä järjestettävissä opiskelijoiden ja henkilökunnan yhteisissä palautekeskusteluissa, kokouksissa tai seminaareissa. Keskustelujen pohjalta tehdään suosituksia kehittämistavoitteista ja -kohteista, joihin erityisesti keskitytään seuraavana toimintavuotena.

Laatutyötä ohjaa kussakin yksikössä oma *ohjausryhmä*, ja sitä koordinoi koko laitoksen johtoryhmä. Ohjausryhmät huolehtivat asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja tekevät tarvittavat päätökset omissa yksiköissään. Laitoksen *johtoryhmä* seuraa päätösten ja toimenpiteiden toteutumista laitostasolla. Kehittämiskohteet tuodaan henkilökuntakokouksiin ja työryhmiin. Niistä keskustellaan myös eri opintojaksojen yhteydessä, ja niistä tiedotetaan ja myös kunkin yksikön verkkosivuilla. Tämä yhteisesti kehitetty ja hyväksytty *laatujärjestelmän toimintamalli* on esitetty tiivistäen oheisessa Kuviossa 1. Sen toimivuutta on kehitetty lukuvuosina 2006–07 ja 2007–08 opiskelijoiden kanssa kussakin yksikössä, ja työ jatkuu edelleen ajankohtaisin painotuksin.

Kuvio 1. Laatujohtajien toimintamalli

Laatutyön kehittämistavoitteita

Opettajankoulutuslaitoksen toiminnan laadun **kehittämistyön alueet** tiivistävät keskeisiä laitoksen laatutyössä asetettuja *tavoitteita*:

1. Opetussuunnitelmatyö: akateemiseksi asiantuntijaksi tutkimaan oppimalla.

Akateemiseksi asiantuntijaksi kasvu ja tutkiva oppiminen/opettajuus ovat olleet kaikissa yksiköissä eri tavoin painottuva tavoitesuunta laitoksen toiminnassa jo 1990-luvulta lähtien. Opetussuunnitelmatyön *kehittämistavoitteiden koontaa*:

- Kandidaatti- ja maisteriopintojen tutkintorakenteita ja sisältöjä kehitetään ja tutkivan opettajuuden identiteettiä vahvistetaan myös ammatillisen täydennyskoulutuksen ja tieteellisen jatkokoulutuksen kautta.
- Koulutuksen akateemisuuden edistämiseksi lisätään opiskeltaviin sisältöihin ja suoritusmuotoihin opiskelijoiden omien valintojen mahdollisuuksia, luokanopettajakoulutuksessa kokonaisten sivuaineidenkin valinnoissa.
- Joustavia koulutusratkaisuja ja henkilökohtaisia opintosuunnitelmia (HOPS) kehitetään ja niihin kohdistuvaa tutkimus- ja kehittämistyötä tehostetaan.
- Yksiköiden välistä yhteistyötä lisätään opetussuunnitelmien kehittämisessä ja niiden toteutuksessa.

2. Opiskelukulttuuri

Laitoksen opiskelukulttuurin kehittämistyöhön tuovat tarpeellista jännitettä eri yksiköissä kehittyneen kulttuurisen diversiteetin ohella myös koulutuksen kehittämisen kansainväliset ja valtakunnalliset suuntaviivat ja velvoitteet (mm. Bologna-prosessi) ja yhteiskunnalliset muutosprosessit (mm. markkinatalouteen liittyvät kasvatukselliset näkökulmat, kansainvälistyminen ja monikulttuurisuus). Opiskelijoiden palautteet ja arvioinnit nostavat samoin esille koulutuksen kehittämistarpeita.

Laitoksen opiskelukulttuurin kehittämistavoitteita ovat kootusti:

- Tutkivan opettajuuden tukemiseksi uudistustyötä jatketaan edelleen sekä opetussuunnitelmien, työmuotojen että hallinnollisten käytäntöjen kehittämiseksi.
- Laitoksen toiminnan tavoitteita ja päämääriä selkeytetään tehostamalla yksiköiden ja eri ryhmien välistä henkilöstön yhteistyötä ja parantamalla työilmapiiriä koko laitoksessa.
- Verkko-opiskelua kehitetään ja virtuaaliopetusta tehostetaan.

3. Vahvojen tutkimusalueiden tunnistaminen ja vahvistaminen.

Viime aikoina laitoksen painopistealueiksi on muotoutunut – kansallisilla ja kansainvälisillä julkaisukanavilla arvioituna – kaksi laajaa *tutkimusaluetta*:

- **Curriculum-tutkimus:** opetussuunnitelmiin liittyvä teoreettinen ja käytännöllinen tutkimus, johon kytkeytyvät curriculum-teoria, kasvatuksen filosofia, kasvatuksen psykologia sekä oppilaitoksissa opettavien aineiden/aineryhmien kasvatuksellisesti orientoitunut didaktinen tutkimus ja monimuotoistuvan erilaisuuden tutkimus.

Nämä tutkimuslinjat ovat tiiviisti sidoksissa myös laitoksen eri yksiköissä toteutettavaan opetukseen ja opetussuunnitelmatyöhön. Tämä edellyttää tutkimuksen suuntaamista tälle alueelle.

- **Pedagogisen johtajuuden ja työyhteisöjen kehittämisen** tutkimus, jolla on liittymäkohtia opetussuunnitelmatutkimukseen. Tutkimuksen tavoitteena on jäsentää kasvatus- ja opetusalan johtajuutta varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen ja selvittää johtajuuden vaikuttavuutta pedagogiikan ja työyhteisöjen kehittämisessä.

4. Tohtoriopintojen ohjaus: järjestelmällinen kehittämistyö.

Opettajankoulutuslaitoksen tohtoriopintoja toteutetaan osana tiedekunnan yhteistä tohtorikoulua. Opiskelijat valitaan hakemusten perusteella johonkin **kolmesta tohtoriohjelmasta**, jotka on muodostettu tiedekunnan tutkimuksen vahvuusalueille:

- 1) **Yhteiskunta, kulttuuri ja kasvatus**
- 2) **Oppiminen, opetussuunnitelma ja oppimisympäristöt**
- 3) **Osaamisen kehittäminen ja professionaalinen kasvu**

Näistä teema-alue kaksi on opettajankoulutuslaitoksen erityisenä tutkimuksen vahvuus- ja vastuualueena.

Tiedekunnan tohtorikoulutusta ja ohjausta koordinoi tiedekunnan *tohtorikoulutuksen ohjausryhmä*. Dekaanin vahvistaa opiskelijavalinnat ja määrää jokaiselle jatko-opiskelijalle tutkinnosta vastaavan professorin. Jatko-opiskelijat neuvottelevat ensimmäisen lukukauden aikana yhdessä ohjaajansa kanssa *henkilökohtaisen jatko-*

opiskelusuunnitelman, jonka dekaani vahvistaa. Laitos asettaa tohtoriopintojen kehittämiseksi seuraavia tavoitteita:

- Tohtoriopintojen ohjausjärjestelmää kehitetään osana tiedekunnan tohtorikoulua.
- Tutkimusseminaarien ja tutkimustöiden ohjauksen käytäntöjä kehitetään.
- Kansainvälisiä jatko-opintoväyliä ja opiskelijavaihtoa lisätään.
- Opiskelijoita aktivoidaan lisää osallistumaan tiedeyhteisöjen tilaisuuksiin sekä kotimaassa että ulkomailla.
- Opiskelijoiden tutkimusaiheita kytketään selkeämmin yksikön ja laitoksen laajempiin tutkimushankkeisiin.
- Opiskelijoiden julkaisutoimintaa tuetaan.

5. Post doc -vaiheen tukeminen

Laitoksen jatko-opiskelijat tekevät väitöskirjaa pääsääntöisesti sivutoimisesti ja jatkavat tohtorin tutkinnon jälkeen omassa työssään. Tutkijakouluissa tai laitoksen tutkimusprojekteissa jatko-opintojaan suorittavien osuus on pieni. Jatko-opiskelijoita ja tutkinnon suorittaneita pyritään rekrytoimaan laitokselle opetustehtäviin.

Post doc -tutkijoiden yhteys tutkimustyöhön saattaa jäädä ohueksi omien työtehtävien ohella. Tutkijoille pyritään järjestämään säännöllisiä yhteyksiä myös yliopistoon ja tutkimustyöhön rohkaisten heitä jatkamaan aktiivista tutkimustyötä. Sopiva välitavoite on esimerkiksi dosentin pätevyyden hankkiminen. Tätä tukevia molempia osapuolia hyödyttäviä ratkaisuja ovat tutkijoiden osallistuminen oman erikoisalansa puitteissa tutkimusmetodologiseen opetukseen ja kansainvälisen tiedeyhteisön toimintaan.

6. Yhteistyö ja verkottuminen

Kansallista ja kansainvälistä verkottumista ja yhteistyötä tehostetaan eri tasoilla:

- kansallisella tasolla korkeakoulujen välisenä yhteistyönä
- kansainvälisenä opettaja- ja opiskelijavaihtona
- tutkimuksellisen/tieteellisen jatkokoulutuksen yhteistyönä anomalla rahoitusta yhteisiin tutkimushankkeisiin, joihin liittyy myös tutkijakoulutusta

Näihin liittyen lisätään asteittain myös englanniksi toteutettavaa opetusta maisteriohjelmassa ja tutkijakoulutuksessa, yhteistyössä Kasvatustieteiden laitoksen kanssa.